

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ' - Φύλ. 23 ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 12 ΤΟΥ ΝΟΕΒΡΗ 1916 ΑΡΙΘΜΟΣ 604

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ(*)

(1907—1910).

ΠΕΡΙΛΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΑΣ. Νέα φωτιά.
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Φαντασίες και στοχασμοί.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Σημειώματα στο περιθώριο.
Κ. ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ. Στη ρίζα του βουνού.
Γ.Σ. Ζυρίχη.
Ο ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.
ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΝΕΑ ΦΩΤΙΑ

Σκληριά του νού και της ψυχής βαρειά ταπεινοσύνη
συνέφασμα της νιότης.

Σκληρά με σπρίγγουν σίδερα, πόν της ψυχής μου οι
και νά' με στρατιώτης. [ζωίνου]

Μι' ανεμοζάλη απάντεχη τ'άθλιο κορμί μου γέρνει
στο νόμο και στο γρόθο.

Κάτι κρυφό προς το ληστή και το φονιά με σέρνει
με σέρνει με' άγριον πόθο.

Σκοτάδι εντός μου απέραντο· καμιά δροσιά· ιδέα
και πίστης δέ χαράζει.

Μιά βία τριγύρο υψώνεται και με πατά χυδαία
κι όλα τάγνα μαλάζει.

Άνθη του κήπου μου γλυκά, σπιτικά ειρηνευμένο
μακριά μου όσο κι αν είστε,
με παραγγιό σας συμπονῶ, την ώρα περιμένο
τόν ίσοιο μου να σβήσετε.

Ό αν είναι να χαθῶ τυφλά, για βρόβαρα συνήθια
για μάταια κι άγρια μίση,
κίλλιο το μίσος να δεχτώ, κι απ' τα δικά μου στήθια
μιιά νέα φωτιά να δρηήση.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

162

Κάθε φορά που έμπνέεται ο ποιητής από τα περασμένα του Γένους του και τα κάνει ψυχή του τραγουδιού του, δε σημαίνει τοῦτο μονάχα πὼς δείχνει με τα περασμένα το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει το ἔθνος του· δρόμος που γυρίζει νοσταλγικά προς τα πίσω σὰ νὰ ζητῆ νὰ πάρη ἀπὸ κεί κάποιο σύνθημα ἐνέργειας. Μπορεῖ ὁ ποιητής τὸν ἱστορικό συμπληρώνοντας (ἢ Μοῦσα ἀπ' ὄλους τοὺς κύκλους τοῦ ἀνθρώπινου τοῦ νοῦ κουβαλῆ τὸ ἴλικό της), μπορεῖ ὁ ποιητής νὰ θέλῃ πλαστικά νὰ ξαναπαραστήσῃ κάποιον ἴσοιο, νὰ τότε φέρη ἀπὸ τὰ βάθια τῶν Καιρῶν, με τὴ βοήθεια που δίνουν οἱ Μητέρες (καθὼς ὁ Φάουστος τὴν Ἑλένη), σὰ φάντασμα και σὰν πλάσμα, γοητευτικά, γὰ νὰ χορτάσῃ, μιὰ στιγμὴ, μιὰ περιέργεια και μιὰ δίψα του, γὰ τὴν ὁμορφιά. Δικαίωμα του κι' αὐτὸ και χρέος του. Τοῦ δίνει τὴν ἐντονη, τελειωτικὴ μορφή. *Η : παίρνει στὸ γόψο ἀπάνου τὸ καλοῦπι τοῦ νεκροῦ.

163

«Κατὰ τὴν ἄφιξιν τῶν ἐκ Σόφιας κομητατζήδων τῶν ὁποίων τὰ θηριώδη και αἰμοβόρα ἔνστικτα ζωγραφισμένα ἦσαν ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας των ὡσεὶ ἡ φύσις αὐτῆ, μὴ ἀνεχομένη νὰ ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἐστιγμάτισεν αὐτούς...» Βγαλμένο ἀπὸ ἐφημερίδα, που περιγράφει τὸ συντροφικὸ πέρασμά ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη ταξιδευτῶν Βούλγαρων ποὺ ἤρθαν γὰ νὰ χαρετίσουν τὸν Τοῦρκο, ὕστερ' ἀπὸ τὸ ἀνακηρυγμένο Σύνταγμα. Δὲν ἔχω τὴν τιμὴ ἔτσι ἀσήμαντη κοκκίδα που εἶμαι ἀνάμεσα στὴ ζωὴ νὰ τευτῶνουμε φίλος ἢ ὀχτρός τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ λαοῦ, χοντρικῶς, καθὼς λέμε στὸ παζάρι. Μήτε που ἀγαπῶ μήτε που μισῶ—ἀντίθετα με τὸ ρωμαῖο ποιητὴ που μαζί και ἀγαπῆ και μισεῖ— κάποια ἀντικείμενα που βρίσκονται σὲ κάποια μάκρητα ἀπὸ μένα. Καρτερῶ. Μπορῶ μονάχα, σὰν ξυπνήσ' ἢ φροντίδα μου, νὰ ξετάζω, νὰ ψάχνω, νὰ κρίνω. Μὰ ὠρισμένος, σὰ διαβάζω τέτοια στίς ἐφημερίδες, γίνομαι φιλοβούλγαρος.

Συνέχεια σελ. 301.

Ὅ,τι μὲ μαγεύει πολλές φορές μέσα στοὺς διανοητικούς τεχνίτες, καὶ τοὺς δημιουργικοὺς καὶ τοὺς κρητικούς (ξεχωρίζω τὰ εἶδη, ἂν καὶ πιστεύω πῶς καὶ ὁ κρητικός δημιουργεῖ), ὅ,τι μὲ μαγεύει, εἶναι πῶς λέγει καὶ ξελένει. Μ' ἀρέσει δηλονότι τὸ ἄμοιαστο, τὸ ἄλλασμα, ἢ ἀντινομία, ὁ πόλεμος ποὺ βρίσκονται μὲ τὸν ἑαυτό τους ἄδελφοί, ὥστε νὰ ἀπαρνούται ἐκεῖνο ποὺ προτιήτερα διαλαλούσανε, καὶ νὰ διαλαλοῦν ὅ,τι ἀρνήθησαν· κ' ἕνα πάλεμα κ' ἕνα ρώτημα πάντα. Αὐτὸ ποὺ κίνει τοὺς χοντροκέφαλους, ἢ καὶ τοὺς μονοκόμιατους νὰ κρούουνε : «Φάσκει καὶ ἀντιφάσκει ! Ἄν ξέρει τί λέει ὁ Α, καὶ τὰ συγχίζει ὁ Β». Πλάθεται ἀπὸ τὰ ἀντιφατικά τοῦτα, στὰ χέρια τοῦ στοχαστικοῦ, μιὰ ὁμορφιὰ ποὺ φέρνει τὴν ἐντύπωση τῆς «κόρης μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ μὲ τὰ μαῦρα μάτια» τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Χοιμάζεται μίτι ἀνετα ροιμένο μιὰς τρισελεύτερης ψηγῆς, μέσα στη μοναξιά τὴν καρτερή, γιὰ νὰ τὴν ἀκαλύψουμε καὶ νὰ μιὰς ξαφνίσουμε, σὰν καινούρια, πρῶματα παλιὰ καὶ ἀσάλευτα, κρημμένα μέσα στη μούχλα τῶν αἰώνων. Ἔτσι ὁ Τολστόης ἔστερ' ἀπὸ δυὸ χιλιάδες χρόνια μιὰς εἶπε πῶς ἀνακάλυψε τὸ Βαγ γέλιο.

Οἱ μεγάλες ἐπιστημονικὲς ἀλήθειες, καὶ κατὰ ὑπόθεσιν μονίχα μεγαλονόητες, ποὺ μιὰς κίνουν τὴν ἐπιστήμη βολική, καὶ ποὺ τὸν ἐκκολάτουν τὸ δόγμα τῆς. Ἀλλοῦτοι, χωρὶς αὐτές, (σήμερον κινούνται τις, καὶ αἴθριο παραμένοντες τις, σὰ δὲ φεῖλανε κιά, δὲ θὰ μποροῦσε ἢ ἐπιστήμη νὰ τραβῆξῃ ἔμπρός. Τὸ εἶπε μὲ λόγια λόγια ὁ Ρενάν, τὸ ἔδειξεν ὁ Claude Bernard, καὶ τὸ παράστησε μὲ ἀλόκληρο βιβλίον ὁ Πουανγκαρέ. Ἔτσι καὶ οἱ κάποις ἀλαφρότεροι βλέποντες τὰ ἀρίματα τοῦ κόσμου, σὰ νὰ χάνουν τὴν ἐπιστοσύνην τους πρὸς τὴν Ἐπιστήμη. Οἱ φιλοσοφιστικοὶ λαβαίνων ἀφορμὴ νὰ ἐπιχειρήσουν ἕνα μεταφυσικὸ ἀζήτημα στὸν ὄψοινο τῆς σκέψης.

Οἱ Στοχασμοὶ τοῦ Ρενάν καὶ τὰ Τετραῖδια τοῦ Ρενάν. Ἀσχημότερος ποὺ δοκιμάσεται ἀπάνου τὸς ἢ δόγμα τὸ τοῦ νὰ βροῖαζῃ τὸ ὅπως τοῦ λόγου καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ συγκίνησι ἀπὸ τὰ ἀπλά, ἀστέλιστα, γρηναῖα, κοίτερα, ἀταίριαστα, κομματιστά, λακωνικά ροιμένα λόγια, χωρὶς καμμιὰ βοήθεια ἀπὸ τίς δυνάμεις ποὺ κίνουν τὰ σωστά συγκροτημένα καὶ συγκροτητὰ συνθεμένα βιβλία χωρὶς καμμιὰ προσφυγὴ σὰν οὐρητικὰ κλισίματα τῆς φαντασίας.

Μὰ ἢ καταφρόνησι ποὺ δείχνει—καθὼς γράφτηκε

πολλὲς φορές—πρὸς τὴ στιχορρηγμένη ποιήσι ὁ Τολστόης, δὲν ἔχει νόημα· εἶναι μιὰ ἀπὸ τὰς μανίες τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνθρώπου, σὰν τὸν ἀντιβαγγελισμό καὶ σὰν τὸν ἀντιαιετισμισμό του. Ὁ στίχος ἀντιφυσικός ; κάθε ἄλλο. Γιουμάτη ἀπὸ στίχο ἢ ἀνθρώπινη φωνή. Μιλοῦμε κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ μὲ ἄμβους, μὲ ἀνάπαιστους, μὲ τροχαίους, μὲ δάχτυλους. Μόνον πῶς ἦρθε ὁ ποιητής καὶ τὰ σκόρπια τοῦτα καὶ τὰ ἀκάθαρτα στοιχεῖα τὰ ταίριασε, τὰ ξεκαθάρισε, καὶ τὰ ξανάδωκεν «ἐν τάξει καὶ μεγέθει».

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΛΜΑΣ

ΣΤΗ ΡΙΖΑ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ(*)

Εἶτανε μιὰ πολιτεία, μιὰ πολιτεία ἀτέλειωτη μέσα στὰ βαθειὰ τῆς Ἀνατολῆς—ἔτσι ἄρχισε ὁ γέρος νὰ λέη σ' ἕνα ἀργό, θλιβερό τόνο, τὴν ὥρα τοῦ τριανταφυλλένιου δειλινού, ποὺ δ' ἦμιος κόκκινος, λάγνος, ξαπλωνότανε πάνω σὲ ροδοστρωμένο κρεβάτι γιὰ τὸ μεθύσι τῆς νύχτας.

Δυστυχισμένη πολιτεία ! Ἔνα θεόρατο βουνὸ ἴσαμε τὰ μεσοῦρανα, βαρὺ, μουγγό, συννεφιασμένο πάντα, καταγριασμένο, τῆς ἔκρουβε τὸν ἦλιο, τὸ φωτεινὸ, τὸ ζεστό, τὸ γλυκὸν ἦλιο. Ἄπὸ μαζορὴ δὲ φαινότανε παρὰ μιὰ πηχτὴ μαρσίλα ποὺ σκόρπιζε ἕνα μαῦρον ἦλιο σ' ὅλην τὴν πολιτεία. Τὰ δέντρα σὲ αὐτὴν τὴν πολιτεία φεῖνανε ὡς ἕνα ἕφος καὶ καὶ σταματοῦσανε γιὰ πάντα, δίχως ὄσμῃ μέσα τους, δίχως τοὺς γενναίους χροῖους ποὺ τρέφουνε τὴ ζωὴ. Δέντρο ἀψηλό, γενναῖο, κανένα, παντοῦ δέντρο καμμιὰ μαρμαμένα ποὺ σπέρνανε στὸ φρέσμι τοῦ ἀνέμου τὸ κεφάλι τοῦ τρομαγμένου, μὲ λίγες ριζοῦλες ἀναχλιὰ ἀναχλιὰ χωμένες στη γῆ. Τὰ ζωντανὰ μικρόσημα, κατασπασμένα, λιγώσσα, τὸ νερὸ ποὺ πίνανε θολό, κόκκινο σὰν αἷμα, οἱ καρποὶ τὸ δέντρονε μαρμαγιασμένοι, σκοπιηριασμένοι, οἱ τοῖχοι τὸ σπυτιῶνε νοστεροὶ, λιγδιασμένοι, τὸ χόμα τῆς γῆς μελαγρό, λασπόδιχο, οἱ ἀνθρώποι ὄλοι ζωντοί, κίτρονοι, κοκκαλιάρηδες, μὲ μίτι μαγιά, γαφριασμένα, σπρησμένα, μὲ τίς ἀπαλάμιες ὄρες ἀπὸ τὴ γλῆνα τῆς νοτιάς, μὲ χεῖλια κόκκινα, ξερά, διψασμένα. Ἡ χόρα ὅλη γιομάτη βάλτους καὶ μέσα στὰ βάλτωνερα σπυτιῶνε τὰ βατράγια καὶ κολιμπιτοῦσανε λογιῶνε λογιῶνε σκοπιήγια, ἐνῶ ἀπίνω ἀπὸ τὸ μολυσμένον ἀέρα τεποῦσανε μουγγὰ κίτι μαγιά, περίεργα μιμουῖνια, μὲ ποσίνα φρεσὰ καὶ μὲ φαρμακερὸ κεντρί ποὺ κεντροῦσανε τοὺς ἀνθρώπους ; καὶ ἀφρωσταίνανε θανατερά. Οἱ μαννιάδες γεννοῦσανε μισερὰ τὰ παιδιὰ τους, οἱ μήτρες τ' ἀπορορήχανε πλὴν τοῦ καιροῦ, ἢ φτάνανε σὲ μιαν ἡλικίαν καὶ πεθαίνανε σὲ λουλούδια ποὺ τὰ κίσει τὸ χειμωνιάτικο ξεροβόρρι καὶ πέφτουνε μαριμένα, κ' εἶτανε ὅλη ἢ χόρα τὸ πῶς ποῦ γιομάτη ἀπὸ γέ-

(*) Μετὰ σ' ἕνα ἀλύπητο ξεκαθάρισμα τοῦ στουτρουῦ μου, δὲν ξέρω γιὰτι λυπήθηκα νὰ παραδώσω καὶ τὸ δῆγμα αὐτὸ στη φωτιὰ, ποὺ ἀγκάλιασε τὰ λλά. Τὸ φθλάξ, τὸ ξεκαθάρισα, καὶ τὸ στέλω, κρημμένο ἀπὸ τὰ 1907, γιὰ νὰ δημοσιευτῇ σήμερον στὸ Νουμά.